

Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport
Uitbreiding Jachthaven Bruinisse

7 januari 2002

1206-24

ISBN 90-421-0919-X
Utrecht, Commissie voor de milieueffectrapportage.

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING.....	1
2. HOOFDPUNTEN VAN HET ADVIES.....	2
3. PROBLEEMSTELLING, DOEL EN BESLUITVORMING.....	2
3.1 Probleemstelling.....	2
3.2 Doel.....	2
3.3 Besluitvorming.....	3
4. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN.....	5
4.1 Algemeen.....	5
4.2 Voorgenomen activiteit.....	5
4.3 Alternatieven.....	7
4.3.1 Nulalternatief/referentiesituatie.....	7
4.3.2 Meest milieuvriendelijk alternatief.....	7
5. BESTAANDE MILIEUTOESTAND, AUTONOME ONTWIKKELING EN MILIEUGEVOLGEN	8
5.1 Algemeen.....	8
5.2 Identificatie van het studiegebied en de gevoeligheden van het milieu.....	8
5.3 Bestaande situatie en milieugevolgen.....	9
5.4 Abiotisch milieu.....	10
5.5 Biotisch milieu.....	10
5.6 Socio-economisch milieu.....	11
5.6.1 Leefbaarheid en veiligheid.....	11
5.6.2 Landschap, cultuurhistorie en archeologie.....	11
6. VERGELIJKING VAN ALTERNATIEVEN.....	12
7. LEEMTEN IN INFORMATIE	12
8. EVALUATIEPROGRAMMA	12
9. VORM EN PRESENTATIE	13
10. SAMENVATTING VAN HET MER	13

1. INLEIDING

De Den Daas Groep heeft het voornemen om haar jachthaven in Bruinisse uit te breiden met een tweede havenkom voor ca. 800 ligplaatsen. Op grond van het Besluit milieueffectrapportage (m.e.r.) is de m.e.r.-beoordelingsplicht van toepassing voor de uitbreiding van een jachthaven indien deze betrekking heeft op 100 ligplaatsen of meer. Bij m.e.r.-beoordelingsplichtige activiteiten dient het bevoegd gezag te beoordelen of een m.e.r. moet worden doorlopen. Op grond van de omvang van de uitbreiding en de ligging nabij een gevoelig gebied (Vogelrichtlijn- en Habitatstatus) besloot de raad de initiatiefnemer te verplichten tot het opstellen van een milieueffectrapport (MER). Voor deze uitbreiding is een wijziging nodig van het bestemmingsplan. Hierin is de Den Daas Groep initiatiefnemer, de gemeenteraad van Schouwen-Duiveland vormt het bevoegd gezag.

Bij brief van 26 oktober 2001¹ is de Commissie voor de m.e.r. in de gelegenheid gesteld om advies uit te brengen voor de richtlijnen voor het milieueffectrapport. De m.e.r.-procedure ging van start met de kennisgeving van de startnotitie in Ons Eiland van 4 oktober 2001².

Dit advies is opgesteld door een werkgroep van de Commissie voor de m.e.r.³. De werkgroep treedt op namens de Commissie voor de m.e.r. en wordt verder in dit advies 'de Commissie' genoemd. Het doel van het advies is om aan te geven welke informatie het MER moet bevatten opdat het milieubelang volwaardig in de besluitvorming kan worden meegewogen.

De Commissie heeft kennis genomen van de inspraakreacties en adviezen⁴, die zij van het bevoegd gezag heeft ontvangen. In dit advies verwijst de Commissie naar een reactie wanneer deze naar haar oordeel:

- informatie bevat die in het MER opgenomen moet worden of die nader onderzocht moet worden, zoals informatie over specifieke lokale milieuomstandigheden;
- belangrijke vragen en discussiepunten naar voren brengt, bijvoorbeeld over te onderzoeken alternatieven;
- belangrijke onjuistheden bevat die ter voorkoming van misverstanden weerlegd dienen te worden.

¹ Zie bijlage 1.

² Zie bijlage 2.

³ De samenstelling hiervan is gegeven in bijlage 3.

⁴ Bijlage 4 geeft hiervan een lijst.

2. HOOFDPUNTEN VAN HET ADVIES

De Commissie adviseert om in het MER vooral in te gaan op:

- de consequenties van bescherming van gebieden en soorten in de omgeving van de jachthaven en hoe die de planvorming beïnvloeden;
- een goede onderbouwing van de locatiekeuze en het motiveren van het ontbreken van locatiealternatieven;
- activiteiten die zowel het nieuw te ontwikkelen deel van de jachthaven betreffen alsook de bestaande jachthaven;

en te voorzien van een samenvatting die de kern van de informatie voor de besluitvorming weergeeft.

3. PROBLEEMSTELLING, DOEL EN BESLUITVORMING

Artikel 7.10, lid 1, onder a van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van hetgeen met de voorgenomen activiteit wordt beoogd."*

Artikel 7.10, lid 1, onder c van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een aanduiding van de besluiten bij de voorbereiding waarvan het milieu-effectrapport wordt gemaakt, en een overzicht van de eerder genomen besluiten van bestuursorganen, die betrekking hebben op de voorgenomen activiteit en de beschreven alternatieven."*

3.1 Probleemstelling

De aanleiding en de (markt)ontwikkelingen die tot het initiatief hebben geleid moeten worden beschreven. In de startnotitie wordt aan de hand van enkele beleidsplannen op nationaal, provinciaal en lokaal niveau aangegeven dat de uitbreiding van de jachthaven past binnen de gestelde beleidskaders. Deze plannen gaan uit van een groei naar een totale capaciteit van 5400 ligplaatsen in de periode 2000-2008. Het MER moet:

- onderbouwen hoe de capaciteit voor het gebied is berekend en waarom er een termijn geldt voor de invulling daarvan;
- een kwantitatieve beschrijving leveren van het huidig aantal ligplaatsen en de verdeling daarvan over het vaargebied;
- een onderbouwing geven van de uitbreidingsruimte en de spreiding over de havens aangeven;
- beantwoorden in hoeverre Bruinisse de meest geschikte locatie is.

Omdat de uitbreiding van de jachthaven plaatsvindt in een gebied met een speciale bescherming in het kader van de Vogel- en Habitatrichtlijn, moet nadrukkelijk aandacht worden besteed aan de onderbouwing van de noodzaak van het project en aan een zorgvuldige afweging van eventuele locatiealternatieven (zie ook 4.1).

3.2 Doel

Uit de probleemstelling moet een concrete en duidelijke omschrijving van de doelen worden afgeleid. Daarbij moeten ook de doelen ten aanzien van milieu-bescherming en -verbetering worden aangegeven. Doelen moeten zodanig

worden beschreven, dat ze kunnen dienen voor de afbakening van te beschrijven alternatieven.

Met het oog op het volwaardig meewegen van het milieubelang in de besluitvorming moet aangegeven worden welke ruimte de gestelde doelen laten voor het ontwikkelen van alternatieven die gunstig zijn voor het milieu. Het opnemen van informatie over het openbaar belang van het voornemen zal extra belangrijk worden als blijkt dat er beschermde gebieden of soorten worden geschaad.

3.3 Besluitvorming

Kort moet worden aangegeven welke randvoorwaarden en uitgangspunten (ruimtelijke beperkingen, grenswaarden emissies e.d.) gelden bij dit voornemen. Hierbij dient te worden verwezen naar de beleidsnota's, (ontwerp-)plannen en wetten, waarin deze zijn of worden vastgelegd. Dit betreft in het bijzonder het beleid voor de Grevelingen. Ook zou moeten worden aangegeven hoe het voornemen kan inspelen op het beleid dat andere overheden voeren. Het MER dient aan te geven dat het is opgesteld voor een bestemmingsplanherziening door de gemeenteraad van Schouwen-Duiveland. Ook moet worden beschreven volgens welke procedure en welk tijdpad de besluitvorming zal verlopen en welke adviesorganen en instanties daarbij formeel en informeel zijn betrokken. Tevens moeten de besluiten worden aangegeven die in een later stadium nog moeten worden genomen om de voorgenomen activiteit te realiseren.

Gebiedsbescherming

Duidelijk is dat de beschermingsformules van de Vogel- en Habitatrichtlijn van kracht zijn voor het Grevelingenmeer. Bij de beschermingsformules volgens de Vogelrichtlijn/Habitatrichtlijn⁵ spelen de volgende vragen:

- Bestaat er zekerheid dat de natuurlijke kenmerken van het gebied niet worden aangetast?
- Als die zekerheid niet bestaat, zijn er alternatieve oplossingen die die zekerheid wel kunnen geven?
- Bestaan er dwingende redenen van groot openbaar belang om het project te rechtvaardigen indien aantasting van de natuurlijke kenmerken plaats vindt en bij ontstentenis van alternatieve oplossingen?
- Welke compenserende maatregelen worden getroffen indien het project wordt uitgevoerd?

Omdat de Grevelingen kerngebied en natuurontwikkelingsgebied van de ecologische hoofdstructuur is, moeten de volgende vragen worden beantwoord:

⁵ Artikel 6.

1. Vindt er aantasting plaats van wezenlijke kenmerken of waarden van dit kerngebied ⁶?
2. Indien 1 het geval is, is er een zwaarwegend maatschappelijk belang⁷ dat deze aantasting rechtvaardigt?
3. Indien 2 het geval is, kan redelijkerwijs dan niet door elders of op een andere manier aan dit zwaarwegend maatschappelijk belang tegemoet worden gekomen?
4. Indien 3 niet het geval is, welke compensatie wordt dan geboden voor het verloren gaan van de wezenlijke kenmerken en waarden?

Soortenbescherming

Aangegeven moet worden welke planten- en diersoorten in de omgeving voorkomen die op grond van nationaal of internationaal beleid, bijvoorbeeld voorkomend uit de conventies van Bern, Bonn en Ramsar, een beschermde status hebben. Het MER dient vervolgens te beschrijven of een belangrijk deel van een deelpopulatie zich binnen het gebied zal ophouden. Indien dat het geval is moet het bevoegd gezag beoordelen of er ontheffing op grond van artikel 25 van de Natuurbeschermingswet moet worden aangevraagd. Daarbij dient het MER dan te beschrijven:

- of er andere bevredigende oplossingen bestaan;
- of afbreuk wordt gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan;
- of er redenen zijn van –onder andere- groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale en economische aard, die een ontheffing mogelijk zouden maken.

Watertoets

In verband met de te beschrijven randvoorwaarden en uitgangspunten wijst de Commissie op de consequenties van de Bestuurlijke notitie watertoets en de Handreiking watertoets uit oktober 2001. De watertoets dient te worden uitgevoerd indien het initiatief belangrijke gevolgen heeft op waterhuishoudkundig gebied. Afhankelijk van de informatie die de

| _____

⁶ Wezenlijke kenmerken en waarden: dit zijn bijvoorbeeld de unieke kenmerken van de bodem, de hydrologie, de cultuurhistorie, de aanwezigheid van kenmerkende en/of zeldzame soorten planten of dieren, en in het geval van recreatievoorzieningen de randvoorwaarden voor de gebruiksmogelijkheden van een gebied zoals bijvoorbeeld de aantrekkelijkheid en de diversiteit van dat gebied en een bepaalde, minimale omvang.

Van aantasting van wezenlijke kenmerken en waarden is sprake indien:

- letterlijk unieke situaties verloren gaan (bijvoorbeeld een geologisch fenomeen, een specifiek cultuurmonument);
- ecologische processen op landschapsniveau blijvend verstoord raken (bijvoorbeeld verandering van de waterhuishouding);
- populaties van nationaal zeldzame of voor dat ecosysteem kenmerkende soorten planten of dieren zodanig worden verkleind, versnipperd of geïsoleerd dat hun lokale voortbestaan op termijn niet meer is verzekerd.

⁷ Van maatschappelijk belang is sprake als een activiteit plaatsvindt ten behoeve van een belangrijk deel van de bevolking, of die een positief economisch gevolg hebben voor die bevolking. (De bewijslast voor het maatschappelijk belang ligt bij de initiatiefnemer). Van zwaarwegend maatschappelijk belang is bijvoorbeeld sprake indien:

- het niet uitvoeren van de activiteit zou betekenen dat grote groepen mensen in een bepaalde regio dan wel in Nederland als geheel nadeel dan wel risico zullen ondervinden bij de voorziening in belangrijke levensbehoeften zoals voeding, onderdak en veiligheid;
- essentiële zaken zoals werkgelegenheid redelijkerwijs niet kunnen worden bereikt;
- het economisch draagvlak van de streek belangrijk versmalt.

waterbeheerder over de randvoorwaarden voor de voorgenomen activiteit verschaft, dient het MER bijvoorbeeld in te gaan op de functies die aan de verschillende oppervlaktewateren binnen het studiegebied worden toegekend in nationaal, provinciaal, waterschappelijk en gemeentelijk beleid, en de peilen of peilschommelingen die op grond van dergelijk beleid in die oppervlaktewateren worden nagestreefd of voorzien. Onderzoek vindt plaats naar het instellen van meer peilfluctuatie in de Grevelingen vanwege waterkwaliteitsaspecten. De gevolgen hiervan voor de bestaande en uitbreiding van de jachthaven moeten worden beschreven. In het MER dient de relatie tussen m.e.r. en de Watertoets te worden besproken. Vanwege de mogelijke invloed op de voorgenomen activiteit en alternatieven, dient het MER in te gaan op de basisinformatie voor de Waterparagraaf die te zijner tijd bij het (voor)ontwerp besluit moet worden gevoegd.

4. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

Artikel 7.10, lid 1, onder b van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van de voorgenomen activiteit en van de wijze waarop zij zal worden uitgevoerd, alsmede van de alternatieven daarvoor, die redelijkerwijs in beschouwing dienen te worden genomen, en de motivering van de keuze voor de in beschouwing genomen alternatieven."*

Artikel 7.10, lid 3 van de Wm:

"Tot de ingevolge het eerste lid, onder b, te beschrijven alternatieven behoort in ieder geval het alternatief waarbij de nadelige gevolgen voor het milieu worden voorkomen, dan wel, voor zover dat niet mogelijk is, deze met gebruikmaking van de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu, zoveel mogelijk worden beperkt."

4.1 Algemeen

De voorgenomen activiteit en de alternatieven moeten worden beschreven voor zover deze gevolgen hebben voor het milieu. Het verdient aanbeveling om onderscheid te maken tussen activiteiten die plaatsvinden in de realisatiefase (inrichting/aanleg) en de gebruiksfase (gebruik en beheer). Voor de onderscheiden deelactiviteiten moet aard en omvang van de fysieke ingrepen worden beschreven. Deze informatie is nodig als **eerste stap** voor het bepalen van significante milieugevolgen.

4.2 Voorgenomen activiteit

In het bijzonder dient het MER:

- het inrichtingsplan te bevatten, met de voorzieningen in het nieuw te ontwikkelen deel van de jachthaven en het herinrichtingsplan voor de bestaande jachthaven;
- in relatie tot de voorzieningen en faciliteiten met name aandacht te besteden aan het onderhoud van schepen (schoonmaken, antifouling, verven etc.) en welke extra voorzieningen dit vereist op milieugebied;
- het aantal ligplaatsen aan te geven, alsmede de aard (vaste ligplaatsen/-passantenligplaatsen);
- duidelijk te maken dat de initiatiefnemer met de uitbreiding beoogt grotere schepen aan te trekken, die mogelijk een grotere nautische diepgang en andere faciliteiten vragen;

- te beschrijven wat de huidige en de geplande ontwerpdieptes zijn van zowel de jachthaven (oud én nieuwe deel) als van de toegangsgeulen;
- in verband met het vorige punt aan te geven wat de oppervlakte is waarover gebaggerd moet worden, de aard en de kwaliteit van het te baggeren sediment en de hoeveelheid af te voeren specie, de mogelijkheden voor nuttig hergebruik hiervan en de stortmogelijkheden;
- een grondbalans te bevatten met betrekking tot de te realiseren ontgroningen en ophogingen (waaronder de geplande nieuwe landtongen), waarbij eventuele winning van zand van elders (uit de vaargeul of platen in de Grevelingen) aan de orde moet komen;
- een beschrijving te bevatten van de geplande baggermethodiek (ontgraven, opspuiten en zandwinning), de in te zetten werktuigen en de planning van de werkzaamheden;
- de karakteristieken van de bestaande en geplande oeververdedigingen te beschrijven;
- interne en externe ontsluiting (lokaal wegennet) te beschrijven, gericht op de aspecten toegankelijkheid, verkeersveiligheid en bereikbaarheid;
- vervangende voorzieningen voor het 'strandje Bruinisse' en de scoutingvestiging te beschrijven;⁸
- aan te geven in welke mate een toename in geluid en licht wordt verwacht;
- informatie te bevatten over de verwachte toename van het aantal vaarbewegingen in het gebied en de toename van het aantal brug- en sluispassages. Deze informatie betreft met name het vaargedrag, routes, het huidige en te verwachten aantal schuttingen en brugopeningen, de duur van een schut- en brugopeningsprocedure, de intensiteit van het wegverkeer en de wachttijden, onderscheiden naar perioden in het seizoen, week en dag.

Aangegeven moet worden of in verband met de jachthaven nog meer deelactiviteiten plaatsvinden of op termijn nodig zullen zijn (verdieping of verbreding van de vaargeul, onderhoudsbaggerwerkzaamheden).

Locatie

De startnotitie geeft aan dat deze activiteit een inrichtings-m.e.r. betreft, waarbij wordt gesteld dat nut en noodzaak en de bepaling van de locatie eerder zijn bepaald. Uit de startnotitie blijkt niet of de toename van het aantal ligplaatsen in de Grevelingen ook op andere plaatsen mogelijk is. De Commissie vindt het nodig dat – ook vanwege de beschermingsformules - een goede argumentatie kan worden gegeven voor deze locatie. Zoniet, dan wordt aanbevolen om in het kader van dit MER met locatiealternatieven te werken. Het MER zou van de mogelijke locaties ten minste de argumenten voor en tegen moeten weergeven, met in het bijzonder de milieuoverwegingen.

Mitigerende en compenserende maatregelen

Bij elk alternatief moet worden aangegeven welke mitigerende en compenserende maatregelen worden getroffen. Als mitigerende maatregelen kunnen bijvoorbeeld worden beschouwd:

- stimuleren van natuurontwikkeling, bijvoorbeeld via de aanleg van oeverlanden of ondiepe vooroevers;
- zonerings van de watersportactiviteiten vanuit de jachthaven;
- maatregelen om de bodem en het water bij olie lekkages of bij reiniging van schepen te beschermen⁹;

⁸ Zie ook bijlage 4, inspraakreactie nr. 6, die hiervoor een concrete suggestie doet.

- afvalvoorzieningen voor o.a. vast afval, rioolwater, afspoelwater van scheepshellingen en parkeerterreinen en olieontvangstfaciliteiten;
- mogelijkheden van mobiliteitsgeleiding in relatie tot de landzijdige verkeersaantrekkende werking;
- het opstellen van een calamiteitenplan voor aanvaringen en branden.

Als er in de zin van het Structuurschema Groene Ruimte ook na het treffen van mitigerende maatregelen wezenlijke waarden worden aangetast, en/of als er natuurlijke kenmerken worden aangetast in de zin van de Vogelrichtlijn/Habitatrichtlijn, dan moet worden aangegeven welke fysieke compenserende maatregelen bij de alternatieven genomen kunnen worden¹⁰.

4.3 Alternatieven

De keuze van de alternatieven moet worden gemotiveerd, evenals de selectie van het voorkeursalternatief. In het MER zijn daarbij vooral de milieuargumenten van belang. Voor onderlinge vergelijking moeten de milieueffecten van de alternatieven volgens dezelfde methode en met hetzelfde detailniveau worden beschreven. Beschrijving van het meest milieuvriendelijke alternatief is verplicht. De Commissie beveelt aan om bij het ontwikkelen van alternatieven vooral aandacht te geven aan de relatie met de directe omgeving en het gebruik van de haven in het vaargebied. Inrichtingsalternatieven zijn op milieugebied alleen zinvol als er verschillende programma's worden ingevuld, bijvoorbeeld met een ander aantal ligplaatsen of met andere voorzieningen.

4.3.1 Nulalternatief/referentiesituatie

Als het mogelijk is om de doelen van de initiatiefnemer te realiseren zonder dat de voorgenomen activiteit wordt uitgevoerd, is er een reëel nulalternatief. Dit hoeft niet per sé 'niets doen' te zijn. Het kan ook gaan om het halen van de doelen door het treffen van maatregelen die een ander karakter hebben dan het voornemen. Dit betreft met name eventuele uitbreiding van aantallen ligplaatsen elders rond het Grevelingenmeer. De nulsituatie moet worden beschreven voor het jaar 2002 (anders dan in de startnotitie genoemd). Tevens moeten ontwikkelingen worden beschreven in de omgeving van het plangebied die al worden gerealiseerd of waartoe al goedkeuring voor realisatie is verleend en die gevolgen hebben voor het milieu binnen het studiegebied.

4.3.2 Meest milieuvriendelijk alternatief

Het meest milieuvriendelijke alternatief (mma) moet:

- uitgaan van de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming en/of verbetering van het milieu;
- binnen de competentie van de initiatiefnemer liggen.

Het is belangrijk om doelgericht een mma te ontwikkelen. Dit vraagt een open en creatieve houding. De Commissie adviseert om in dit ontwikkelproces vooral aandacht te besteden aan:

⁹ Verder verwijst de Commissie naar the Ontwerp-besluit Jachthavens (Stct. 174 van 10 september 2001).

¹⁰ Hierbij kan gebruik worden gemaakt van: Ministerie LNV, Directie Groene Ruimte en Recreatie: *Uitwerking compensatiebeginsel SGR*, oktober 1995.

- de beperking van de invloed op, en zo mogelijk de bevordering van, de natuurwaarden in het Grevelingenmeer. De mogelijkheden van natuurbouw moeten daarbij worden aangegeven. Ook moet worden nagegaan in hoeverre beperkingen aan het vermogen of de geluidsemissie van motorvaartuigen, dan wel in de vaarroutes of -tijden, zinvol zijn;
- maatregelen om geluidsbelasting en/of lichthinder te voorkomen en/of te mitigeren;
- maatregelen om waterverontreiniging te voorkomen en/of te mitigeren;
- de landschappelijke inpassing (met aandacht voor de nokhoogtes van de gebouwen).

5. **BESTAANDE MILIEUTOESTAND, AUTONOME ONTWIKKELING EN MILIEUGEVOLGEN**

Artikel 7.10, lid 1, onder d van de Wm:

Een MER bevat ten minste: "een beschrijving van de bestaande toestand van het milieu, voor zover de voorgenomen activiteit of de beschreven alternatieven daarvoor gevolgen kunnen hebben, alsmede van de te verwachten ontwikkeling van dat milieu, indien de activiteit noch de alternatieven worden ondernomen."

Artikel 7.10, lid 1, onder e van de Wm:

Een MER bevat ten minste: "een beschrijving van de gevolgen voor het milieu, die de voorgenomen activiteit, onderscheidenlijk de alternatieven kunnen hebben, alsmede een motivering van de wijze waarop deze gevolgen zijn bepaald en beschreven."

5.1 Algemeen

Om de gevolgen van de voorgenomen activiteit te bepalen, is als **tweede stap** een identificatie van het studiegebied nodig. Paragraaf 5.2 geeft aan hoe het studiegebied moet worden bepaald en welke milieukenmerken gevoelig zijn voor de ingreep en derhalve beschreven moeten worden. Het is niet zinvol om in een m.e.r. allerlei kenmerken te beschrijven waarvan in redelijkheid mag worden aangenomen dat ze door de voorgenomen activiteit of de alternatieven ongeroerd blijven. Pas als stap 1 (zie hoofdstuk 4) en 2 zijn doorlopen, heeft het zin om voor bijvoorbeeld hydrologie, biodiversiteit, archeologie etc. gericht onderzoek te doen. De informatie die in deze **derde stap** aan de orde moet komen wordt gevraagd in paragraaf 5.3 tot 5.6 bij de beschrijving van de bestaande situatie en de potentiële milieugevolgen.

5.2 Identificatie van het studiegebied en de gevoeligheden van het milieu

Het studiegebied moet worden bepaald en op kaart worden aangegeven. Het omvat de bestaande en nieuwe jachthaven en haar omgeving, voor zover daar effecten van de voorgenomen activiteit kunnen gaan optreden. Het studiegebied zal tenminste de hele Grevelingen en de aangrenzende vaargebieden moeten omvatten vanwege het vaargedrag en ecologische relaties. Per milieuaspect (water, geluid enz.) kan de omvang van het studiegebied verschillen. Tevens moet op kaart een overzicht worden gegeven van de in het studiegebied gelegen gevoelige gebieden (bijvoorbeeld ook stiltegebieden) en objecten (bijvoorbeeld gebouwen en waterkeringen).

De milieukenmerken die gevoelig zijn voor de ingreep zijn te verdelen in drie groepen: abiotische, biotische en sociaal-economische. In het abiotisch milieu worden processen beïnvloed zoals eutrofiëring, vervuiling en vertroebeling die in belangrijke mate de milieugevolgen bepalen voor de volgende eindreceptoren:

- biologische diversiteit (gebieden en soorten)
- bewoners/recreanten
- cultuurhistorische en archeologische elementen en patronen
- landschappelijke kwaliteit.

5.3 Bestaande situatie en milieugevolgen

Het MER dient bij alle volgende paragrafen de bestaande milieutoestand, de autonome milieuontwikkeling en de milieugevolgen van de alternatieven per aspect met dezelfde graad van detail te beschrijven. De autonome milieuontwikkeling moet worden voorspeld op basis van de referentiesituatie¹¹. Bij de beschrijving van de milieugevolgen dienen de volgende algemene richtlijnen in acht te worden genomen:

- aard, omvang, reikwijdte, mitigeerbaarheid en compenseerbaarheid bepalen de ernst en significantie;
- per milieugevolg moet worden beschreven of het omkeerbaar is (voorbeeld van omkeerbaar effect is de verstoring van watervogelpopulaties);
- behalve directe effecten moeten ook afgeleide effecten worden beschreven zoals van toename van het aantal vaarbewegingen, de mogelijke aanleg van een baggerspeciedepot, of de aanpassing(s)noodzaak van wegen;
- onzekerheden en onnauwkeurigheden in de voorspellingsmethoden en in gebruikte gegevens moeten worden vermeld;
- de manier waarop milieugevolgen zijn bepaald dient inzichtelijk en controleerbaar te zijn door het opnemen van basisgegevens in bijlagen of expliciete verwijzing naar geraadpleegd achtergrondmateriaal;
- vooral aandacht moet besteed worden aan die effecten die per alternatief verschillen of die welke de gestelde normen (bijna) overschrijden;
- bij de beschrijving dienen de gevolgen van de aanlegfase en de gebruiksfase te worden betrokken;
- speciaal bij biologische effecten kan sprake zijn van veranderingen, die zich geleidelijk en/of pas op lange termijn manifesteren.

¹¹ Zie § 4.3.1 van dit advies.

5.4 Abiotisch milieu

Het MER moet de volgende gegevens verzamelen:

- oppervlakte en kwaliteit van open water dat plaatsmaakt voor de jachthaven (potentieel habitatverlies);
- in welke mate het watersysteem met stoffen wordt belast en in hoeverre dit eutrofiëring of vergiftiging kan veroorzaken;
- in hoeverre sprake is van vertroebeling door baggerwerkzaamheden en de reikwijdte daarvan en in hoeverre schadelijke stoffen kunnen vrijkomen uit de waterbodem. Bij de waterbodems gaat het vooral om de kwaliteit van het sediment in de bestaande jachthaven en de toegangsgeul, en om de kwaliteit van het te baggeren sediment;
- effecten (verstoring waterbodem of aantasting zandplaten) van mogelijke zandwinning buiten het plangebied ten behoeve van ophoging.

Tevens dient het MER de basisinformatie ten behoeve van de watertoets te verschaffen. Deze basisinformatie dient te worden aangeleverd door de waterbeheerder.

Voorts moet duidelijk worden gemaakt in hoeverre (verandering in) bodemdaling zal kunnen optreden door zettingen en of dat kan leiden tot schade (bijvoorbeeld aan gebouwen en waterkeringen).

5.5 Biotisch milieu

Voor het bepalen van de milieueffecten moet voor de soorten die worden beschreven in de bestaande situatie worden bepaald hoe de populatie verandert (kans op verdwijnen of uitsterven) door:

- veranderingen in het abiotisch milieu, zoals directe (habitat)vernietiging, vermestig/eutrofiëring en vertroebeling;
- verstoring door (vaar)beweging, geluid en licht.

Voor de bestaande situatie moeten in het MER doelsoorten¹² en overige soorten met een natuurbeschermingsstatus¹³ worden beschreven die worden beïnvloed door de voorgenomen activiteit. Het MER moet aangeven:

- aanwezigheid van de populatie in het studiegebied (voorkomen, verspreiding, grootte, dichtheid);
- kwaliteit van het habitat (in het bijzonder een beschrijving van de onderwaterflora en -fauna die dient als voedselbron) en functie (rust- en slaapfunctie, ruigebied, broedgebied);
- belang/bijdrage van de populatie voor de nationale populatie.

Indien bovengenoemde soorten voorkomen in het studiegebied, maar niet door de voorgenomen activiteit worden beïnvloed, moet het MER dit aantonen.

| _____

¹² Doelsoorten zijn soorten die op basis van de criteria internationale betekenis, zeldzaamheid en afnemende aantallen speciale aandacht verdienen in het Nederlandse Natuurbeleid.

¹³ Zie ook inspraakreactie van de Vereniging onderzoek flora en fauna die aangeven dat er in het studiegebied mogelijk beschermde soorten voorkomen. Met name bij het Rijks Instituut voor Kust en Zee zijn veel gegevens over vogels in dit gebied verkrijgbaar.

5.6 Socio-economisch milieu

5.6.1 Leefbaarheid en veiligheid

De uitbreiding van de jachthaven leidt tot toenemend gebruik door recreatievaart en additioneel gebruik van de voorzieningen in de Grevelingen (eilanden, afmeergelegenheden en jachthavens). Het MER moet de effecten hiervan voor het leefmilieu (van omwonenden en recreanten¹⁴) beschrijven. In het bijzonder moet worden ingegaan op een eventuele toename van hinder als gevolg van geluid en licht. Het MER moet aangeven welke toename van de werkgelegenheid wordt voorzien, voor welke periode en in welke mate dit een economische impuls voor Bruinisse met zich meebrengt. Tevens moeten de effecten worden beschreven van wijzigingen in de verkeerssituatie in de directe omgeving vna de jachthaven. Ook de indirecte effecten van de groei van de recreatievaart rond Bruinisse moeten aan de orde komen, zoals (i) een te verwachten extra stijging van het aantal brugopeningen tezamen met de neveneffecten hiervan voor het wegverkeer alsook (ii) extra filevorming voor de brug over de sluis met name in het hoogseizoen¹⁵. Het MER moet tenslotte aangeven welke risico's ontstaan als gevolg van toename van het aantal vaarbewegingen.

5.6.2 Landschap, cultuurhistorie en archeologie

De hoogteligging en de hoogten van de verschillende elementen moet op kaart duidelijk worden gemaakt. Uit het MER moet aan de hand van tekeningen of montages duidelijk worden hoe het bestaande landschapsbeeld zal worden beïnvloed. Daarbij dienen de belangrijkste kenmerken van de landschapsstructuur en de daarin aanwezige elementen (beeld dragers) te worden aangegeven.

Bij de effectbepaling van de gebouwde voorzieningen op het landschap zal een beeld gegeven moeten worden van de wijze waarop deze voorzieningen in het bestaande landschap worden ingepast en hoe het bestaande landschapsbeeld wordt beïnvloed.

Geadviseerd wordt om vanuit verschillende waarnemingspunten met behulp van montagefoto's zichtbaar te maken welk beeld ontstaat na realisering van de bebouwing¹⁶. Daarbij dienen zowel beelden vanaf het water als vanaf de landzijde te worden gepresenteerd.

Het MER moet ingaan op de (kans op) aanwezigheid van historisch waardevolle scheepswrakken of havenwerken en hoe deze mogelijk door de uitbreiding kunnen worden aangetast.

¹⁴ Zie ook bijlage 4, inspraakreactie nr. 4

¹⁵ Zie ook bijlage 4, inspraakreactie nr. 1, 2, 5 en 6.

¹⁶ Zie ook hoofdstuk 9 van dit advies.

6. VERGELIJKING VAN ALTERNATIEVEN

Artikel 7.10, lid 1, onder f van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een vergelijking van de ingevolge onderdeel d beschreven te verwachten ontwikkeling van het milieu met de beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit, alsmede met de beschreven gevolgen voor het milieu van elk der in beschouwing genomen alternatieven."*

De milieueffecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven moeten onderling én met de referentie worden vergeleken. Doel van de vergelijking is inzicht te geven in de mate waarin, dan wel de essentiële punten waarop, de positieve en negatieve effecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven verschillen. Vergelijking moet bij voorkeur op grond van kwantitatieve informatie plaatsvinden.

Bij de vergelijking moeten de doelstellingen en de grens- en streefwaarden van het milieubeleid worden betrokken.

Hoewel dit geen verplicht deel van het MER uitmaakt, beveelt de Commissie aan een indicatie te geven van de kosten van de verschillende alternatieven.

7. LEEMTEN IN INFORMATIE

Artikel 7.10, lid 1, onder g van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een overzicht van de leemten in de onder d en e bedoelde beschrijvingen [d.w.z. van de bestaande milieutoestand en autonome ontwikkeling daarvan, resp. van de milieueffecten] ten gevolge van het ontbreken van de benodigde gegevens."*

Het MER moet aangeven over welke milieuaspecten geen informatie kan worden opgenomen vanwege gebrek aan gegevens. Deze inventarisatie moet worden toegespitst op die milieuaspecten, die (vermoedelijk) in verdere besluitvorming een belangrijke rol spelen. Op die manier kan worden beoordeeld, wat de consequenties moeten zijn van het gebrek aan milieu-informatie.

Beschreven moet worden:

- welke onzekerheden zijn blijven bestaan en wat hiervan de reden is;
- in hoeverre op korte termijn zou kunnen worden voorzien in de leemten in informatie;
- hoe ernstig leemten en onzekerheden zijn voor het te nemen besluit;
- de consequenties die leemten en onzekerheden hebben voor het besluit.

8. EVALUATIEPROGRAMMA

Artikel 7.39 van de Wm:

"Het bevoegd gezag dat een besluit heeft genomen, bij de voorbereiding waarvan een milieu-effectrapport is gemaakt, onderzoekt de gevolgen van de betrokken activiteit voor het milieu, wanneer zij wordt ondernomen of nadat zij is ondernomen."

Bij de besluitvorming over het bestemmingsplan zal de gemeente moeten aangeven hoe en op welke termijn een evaluatieonderzoek verricht zal worden om de voorspelde effecten met de daadwerkelijk optredende effecten te kunnen vergelijken en zo nodig aanvullende mitigerende maatregelen te treffen. Het verdient aanbeveling dat in het MER al een aanzet tot een programma voor dit onderzoek wordt opgenomen, omdat er een sterke koppeling bestaat tussen onzekerheden in de gebruikte

voorspellingsmethoden, de geconstateerde leemten in kennis en het te verrichten evaluatieonderzoek.

9. VORM EN PRESENTATIE

Bijzondere aandacht verdient de presentatie van de vergelijkende beoordeling van de alternatieven. De onderlinge vergelijking dient bij voorkeur te worden gepresenteerd met behulp van tabellen, figuren en kaarten. Voor de presentatie beveelt de Commissie verder aan om:

- het MER zo beknopt mogelijk te houden, onder andere door achtergrondgegevens (die conclusies, voorspellingen en keuzen onderbouwen) niet in de hoofdtekst zelf te vermelden, maar in een bijlage op te nemen;
- een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst bij het MER op te nemen;
- bij gebruik van kaarten recent kaartmateriaal te gebruiken, topografische namen goed leesbaar weer te geven en een duidelijke legenda erbij te voegen. Ook moeten de schaal, de hoogteligging, waterdiepte, waterpeilen en de geografische ligging helder zijn;
- Om een goed beeld te krijgen van de voorstellen moeten in het MER enkele schetsen of fotomontages worden opgenomen op basis waarvan de landschappelijke consequenties kunnen worden beoordeeld. Het is aan te raden daarbij twee posities aan te nemen: vanaf de waterkant en vanaf de landkant.

10. SAMENVATTING VAN HET MER

Artikel 7.10, lid 1, onder h van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een samenvatting die aan een algemeen publiek voldoende inzicht geeft voor de beoordeling van het milieu-effectrapport en van de daarin beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit en van de beschreven alternatieven."*

De samenvatting is het deel van het MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers en het verdient daarom bijzondere aandacht. Het moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER. Daarbij moeten zaken zijn weergegeven als:

- de hoofdpunten voor de besluitvorming;
- de voorgenomen activiteit en de alternatieven;
- de belangrijkste effecten voor het milieu bij het uitvoeren van de voorgenomen activiteit en de alternatieven;
- de vergelijking van de alternatieven en de argumenten voor de selectie van het mma en het voorkeursalternatief;
- belangrijke leemten in kennis.